

25/3-99

102830

Kap 40

Instruksene Av John Sand

Både mens krigshandlinger pågikk i Norge og etter Norges kapitulasjon kom det en rekke instruksjoner om hvordan befolkningen på det okkuperte område skulle forholde seg.

Allerede fredag 12. april kom det retningslinjer fra Landsorganisasjonens sekretariat. Parolen sluttet slik : "-hver kvinne og hver mann skal bli på sin post og gjøre sin plikt. Dette gjelder både i arbeidslivet og i tillitsvervene."

Tre dager senere kom det to appeller. Den ene var en plakat som var undertegnet av et utall av de mest kjente menn fra Oslo og omegn. Folk fra alle partier og yrker var blant underskriverne.. I oppropet heter det bl.a. : " Enhver må nå forstå at vi lever i et hærtatt by, hvor krigens lov gjelder. Ro, orden og disiplin er under disse forhold en bydende nødvendighet og enhvers ubetingede plikt." Videre het det : " Vi retter den mest inntrengende appell til alle befolkningsslag, om uansett sympatier og stemninger å avholde seg fra enhver sabotasje-eller ødeleggelseshandling av hva art nevnes kan." Som nevnt var dette oppropet undertegnet av Oslo og omegns fremste borgere. I tillegg ble appellen underskrevet av 185 landsomfattende organisasjoner.

Samme dag, altså 15. april 1940, holdt h.r. justitiarius Paal Berg en kringkastingstale hvor han sa :

"Som formann i Norges øverste domstol har jeg funnet det å være min plikt å tale til mine landsmenn i dag. Jeg gjør det helt av fri vilje og uten påtrykk fra noe som helst hold. I disse tunge og skjebnesvangre tider for vårt land og folk gjelder det at hver mann og kvinne forstår at de gavner sitt land og folk best ved å opptre rolig og verdig og ikke foreta ubesindige handlinger som kan bli til uopprettelig skade for oss alle. Så inntrengende som jeg kan legger jeg alle mine landsmenn dette på sinne."

Ifølge Kjell Fjortoft : "Ulvetiden" kom biskop Berggrav og fylkesmann Christensen med lignende appeller i radio.

Det manglet heller ikke på forholdsregler etter at Norge hadde kapitulert. I avisene 10.6.40 finnes en kunngjøring fra general Ruge. Her står det : "-det er enighet om at vår militære motstand opphører i kveld 9.6.Jeg oppfordrer samtidig alle til å unngå enhver handling som kan gi tyskerne anledning til represalier." Senere samme dag sendte Ruge ut en proklamasjon hvor det påny ble advart mot "å gjøre noe uoverlagt."

Den 4.9.40 kom det en betenkning fra professor Frede Castberg hvor det bl.a. blir understreket : " -innbyggerne må adlyde okkupasjonsmaktens bestemmelser." Dette var også Kongens og regjeringens linje. Den 9.4.41 sa Kong Haakon i en tale over BBC : " gjør intet overilet som kan få alvorlige følger for den enkelte eller for hele samfunnet." Da statsminister Nygaardsvold talte hjem til Norge den 6.9.42 sa han bl.a. : " - jeg retter en inntrengende appell til alle om å avholde seg fra individuelle aksjoner som ikke tjener noen fornuftig hensikt Regjeringen ber alle landsmenn om å holde fast ved den linje som hittil har vært fulgt, og å unngå enhver ubesindig opptreder "

Den 1.3.44 sendte statsminister Nygaardsvold et brev til Hjemme-

fronten. I brevet står det bl.a. : "Både Kongen og Regjeringen har gang på gang advart mot den aktivistiske linje... Det eneste vi kan gjøre, er vel enda en gang å advare mot formålsløse og uoverveide sabotasjehandlingar."

Etter sabotasjeaksjonen mot Mjøndalen primo oktober 1943 ble av mer enn 1.000 drammensere innrykket et opprop i Drammens Tidende 11.10.43. Det var underskrevet av bl.a. overlegene Rømcke og Nicolaysen. De kom med en innstendig oppfordring til befolkningen om "ro, orden og sindig opptreden."

En stor folkegruppe, NS-medlemmene, begikk den store dumhet at de fulgte de instruksar, retningslinjer og advarsler som landets fremste menn hadde trukket opp. Ved hjelp av tilbakevirkende lover ble NS-mennesker kastet i fengsel, fratatt sine eiendeler (jfr. Knut Hamsun) berøvet stemmeretten på grunnlovsstridig måte m.v. På den annen side ble de kvinner og menn som hadde forbrutt seg mot Paal Bergs, Kongens og regjeringens forholdsordrer utnevnt til helter.